

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЦІЛЬОВИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ СФЕРИ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Регіональні дослідження в Україні завжди були в центрі уваги науковців, і тому в цій галузі є значні здобутки, але все ж таки відчутна активізація регіоналістики відбулася саме в останні роки як відповідь на вимоги українського державотворчого процесу. Це визначило новий вектор регіональних досліджень, зорієнтований на пошуки шляхів, засобів і механізмів гармонійного розвитку регіонів у контексті розбудови національної економічної системи.

Регіональний розвиток має на меті задоволення ширшого кола потреб певної території (яка прийшла в занепад або перебуває у стані перетворень), а не потреб конкретного сектора і меншою мірою його виробничих центрів. Цей підхід полягає у формуванні умов для розвитку регіону, а не в прямому «підйманні» конкретних галузей.

Центральне місце в національній та регіональній економіці посідає сфера харчування. Вона є одним з ключових індикаторів розвитку суспільства. Комплексний розвиток сфери харчування має синергетичний ефект і позитивно впливає як на економіку певного регіону, так і на національну. З одної сторони, це зростання обсягів виробництва продуктів та послуг харчування, з іншої – зростання ємності споживчого ринку через підвищення добробуту населення, яке прямо чи опосередковано приймає участь у виробництві відповідної продукції. Виведення галузей, що входять до складу сфери харчування, на рівень світової конкурентоспроможності потребує координації та регулювання з боку органів місцевого самоврядування. Такий вплив на регіональну економіку повинен містити мінімальний адміністративний тиск і носити переважно економічний характер.

Ефективною формою управління розвитком сфери харчування є цільові регіональні програми (проекти). Однак, ефективне впровадження проектів локального розвитку на рівні регіонів стримується декількома групами чинників, серед яких можна виділити такі: пріоритетність загальнодержавних інтересів у різних сферах над інтересами місцевих громад, складність у поєднанні вимог «центру» та окремих регіонів; відсутність єдиного категорійного апарату та чіткого тлумачення термінів «регіон», «регіональна політика», «локальний розвиток»; невідповідність нормативно-правової бази України сучасним потребам децентралізації повноважень на різних рівнях

регіонального управління; невикористання інноваційного потенціалу регіонів, відсутність взаємозв'язку між владними структурами та підприємцями; відсутність єдиної методики оцінки ресурсної бази регіону.

Держава має виробити стратегічні орієнтири, які б консолідували усі її регіони, а це – курс на міжрегіональну інтеграцію і водночас на піднесення ролі регіонів, курс на надання місцевому самоврядуванню реального змісту і нового функціонального наповнення й одночасно на запровадження сильної централізованої регіональної політики, яка б базувалася на загальнодержавних пріоритетах.

В світовій практиці для оцінки впливу сфери харчування на національну економіку використовується модель «трьох ступенів впливу». Із незначними модифікаціями вона може бути використана для побудови «технологічної» сфери харчування на локальному рівні. Принципи її формування відповідають засадам створення кластерів, коли головною метою є розвиток конкретної галузі (або навіть окремого підприємства), а для її реалізації залучаються ресурси багатьох учасників з інших галузей.

За своєю природою кластер є виробничим об'єднанням, у його межах відбувається одностороння оцінка ефективності – за основним напрямом діяльності, – а параметри віддачі, безпосередньо не пов'язані з нею, не розраховуються. Таким чином, для відстеження успішності впроваджуваного локального проекту необхідно встановити систему показників, зміни яких і вказуватимуть на масштаб ефекту від реалізації проекту.

Кластерний підхід зайняв чільне місце у прикладній та науково-теоретичній базі світової науки. Він визнаний як ефективна та унікальна інструментальна категорія регіонального управління. Однією із переваг кластерного управління є посилення ролі економічних факторів і послаблення адміністративних.

У процесі формування конкурентоспроможності сфери харчування визнається вагомий роль ініціативи «знизу», коли самі учасники для покращення своєї конкурентоздатності приходять до необхідності об'єднання у кластер. Пропонується одночасно розвивати усі кластери, оскільки усі вони можуть виявитися перспективними, і вирішити, який з них буде успішним, повинен ринок, а не рішення влади. Вагомий роль відводиться владному впливу на процеси інформаційного обміну учасників кластеру.